

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Elogia Societatis Iesv Sive Propvgnacvlvm: Pontificum,
Conciliorum, Cardinalium, Antistitum, nec non
Imperatorum, Regum, Principum & aliorum Virtute,
Religione, omniq[ue] Literatura illustrium (etiam ...**

Gomez, Cristobal

Antverpiæ, 1681

Lvsitaniæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38486

sub Sacram Synaxim religiosi conceptis, se Deo in perpetuum consecrarunt ad maiorem Dei Gloriam. Sic refertur apud P. Daniel. Bartoli in *vita*, & *Instit. B. Jgnat. lib. 1. pag. 176.*

Et Univer-
sitatem ab
Hæreticis
ablatam
tradit Rex
Christia-
nissimus.

10. * A LUDOVICO XIV. Paterni amoris erga Societatem æmulo, qui cum Hugonotistæ Sectarij in Civitate de Montaluan Universtatem cum Templo struxissent, in qua publicè non modico Catholicorum Regni scandalo, hæretica doctrina docebatur; precibus Serenissimæ Reginæ D. Mariæ Terefiæ Austriacæ uxoris suæ, & Philippi IV. Hispaniarum Regis Catholici dignissimæ Sobolis, civitatis Prætozem Hæreticos ex univertate, quam occupabant, expellere præcepit, eamque Societatis curæ tradere, ut ibi Deo debitus cultus redderetur, Sanctorum imagines colerentur, & artium, ac Theologiæ studia in Sectariorum perniciem Catholicis traderentur: Sed cum multi Hæretici urbem illam incolerent huic decreto resistere. Christianissimus tamen Rex collecto exercitu eos armis subegit, maiorisque noxa reos plecti, & relatam Universtatem Societati nostræ tradi iussit. Ita in *Relat. edit. Hispal. ann. 1662.* Quod amoris in Societatem signum ab utroque coniuge Christianissimo sui Regni in itijs editum, maiora benevolentia pignora nos iubet in dies sperare.

A R E G I B V S L V S I T A N I Æ.

Regis Lu-
sitani in
Societatem
Studium.

Quam se-
rotam suis
expensis su-
stentaturâ
aiebat.

11. A IOANNE III. Qui mirificè erga novum hunc Ordinem afficiebatur: Collegiorumque in instituenda iuventute Consilium probabat quàm maximè: idemque ingens aliquod eiusmodi Collegium recipiendis SOCIETATIS alumnis, quod Evangelicorum non in Lusitania modò, verum etiam in India totâ Seminarium foret, moliebatur, disertè Petro Mascarenia professus, Se quidem univertos de SOCIETATE in suo Regno quacumque impensâ libenter habiturum. Quæ quo propensius fierent, ad litteras Apostolicas

stolicas, quibus SOCIETAS confirmaretur primo quoque tempore consociandas, non suam modo, verum etiam Imperatoris, Regisque Galliarum operam, studiumque detulit. Ita Par. 1. Hist. Soc. lib. 2. num. 106.

AB EODEM : *Cuius tanta in SOCIETATEM, ac socios Paterna voluntas, ut Patrem Simonem Rodericium egrotantem, non alienum duxerit à Maiestate sua, vna cum Principe Filio, Episcopisque nonnullis inuisere. Nec ita mox Eboræ cum per æstiuas gymnasij ferias, illac quidam è Conimbricensis Collegij socijs ad adèm B. Mariæ ad aquas lupias SOCIETATIS more peregrinarentur; Rex eo, quo incedebant habitu ad sese clementer admisit, & ad constantiam susceptæ mentis, peramicis & tempestiuus monitis excitauit; sique illac præterea iter peregrinantes haberent, iussit, ad se omnes adduci; eorum conspectu quasi Pater indulgentissimus gaudens. Sic Ibidem lib. 4 n. 136.*

Et in filio Rodericio, ac alijs honorat.

AB EODEM ; *Qui Concilio Tridentino SOCIETATEM nostram cum studiosissimè commendasset, graui oratione testatus est, Quàm illa, non in Lusitania modo, sed in ipsis etiam Indiæ regionibus, pro Dei gloria & animorum commodis desudaret. Addidit & id SOCIETATI oneris seu honoris Rex, ut Simon loco Ioannis Suarij, Conimbricensi Ecclesiæ Præpositi, institutionem suscipere Principis, rogato B. Ignatio, ut ad id muneris permanere eum in Lusitania fineret. Sed neque pietati eximia Regis, neque ingentibus erga SOCIETATEM meritis, quod postulabat, potuit denegari. Ita Ibidem lib. 5. num. 57.*

Illam pro Dei gloria, & animarum commodis desudat.

At Rodericium instituendo Principi præfacitur.

AB EODEM : *Qui in regio Concilio, Senatuque decreuit, suffragante etiam Ludouico Regis fratre, & verbis amplissimis eandem SOCIETATEM ornante, toto ut Oriente, vbicumque ea Collegium haberet, habituraue esset aliquando, præsto ei forent ad omnem nutum in propaganda Christi fide, Neophitisque iuuandis non modo Ecclesiæ vniuersæ, verum etiam Regij omnes Præfecti, ac Magistratus suppeditandis opportunitatibus omnibus, necessarijsque subsidijs. Tantumque*

Societas Regijs Magistratibus commendata.

Patribus pro sua pietate Rex tribuit, cunctis vt Prætoribus æque præsentibus, ac futuris id mandati dederit, Vt quocumque Patres ingredi rei Christianæ causa percuperent, nullo eis loco, subsidioque deessent: vt quidquid illi, vel ad amplificandum Christi cultum, vel ad confirmandos hominum mores necessarium in præsijs iudicarent, id ipsi de eorum sententia, atque consilio sine vlla hæsitatione præscriberent. Commendatitias etiam litteras ad Pontificem Iulium Comimbriçã dedit, quæ dicebant, Quantas fruges, vtilitatesque illorum Patrum genuisset aduentus, quos singulari Dei prouidentia in sua Regna prior Pontifex destinasset, seu formandis è Christiana disciplina moribus Christianorum, seu vocandis ad Christum Ethnicis, & alienis à fide. Magnam autem exinde spem amplificandæ Religionis affulisse, seque in animum induxisse, cum in omni Lusitaniæ Regno, tum in Indicis Regionibus SOCIETATIS Collegia passim condere, & per eam opportunitatem omnes Euangelio aditus aperire, modo eius sanctitas votis, atque conatibus obsecundaret, & bonis aspiraret initijs. Proinde Simonem Rodericium ab se Romam consulto mitti, vt suo nomine, quæ ad secundum Rei Christianæ cursum pertinere viderentur, exponeret: cui paternæ benignitatis aures patere faciles vellet, & quæ in eam rem postularer, large concedi. Ita Ibid. lib. 10. num. 131. Et insuper Idem Rex piensissimus alias litteras satis Societatis commendatitias ad eundem Pont. Iul. 3. dedit Olyssipon. 30. Iun. ann. 1553. quæ Lusitano idiomate habentur in Chronic. Hist. Soc. Lusit. Par. 2. lib. 4. cap. 12. fol. 56. num. 4.

Et Pontifici literis perhonorificis.

Lusitani Regis alacritas in aduentu Roderici, & Xauerij.

AB EODEM: *Qui benigne excepto Xauerio, & Simone Rodericio, se, suamque illis operam ad Indorum auxilium offerens in magna procerum corona, Summopere (inquit) lætor Patres de vestro in Lusitaniã ad Indiæ salutem aduentu. Neque dubito quin eadem vobis haud minoris lætitia sit causa, quàm mihi: aperitur quippe vestræ industriæ immensa vastitas Indiæ, quæ diligenter, vt spero, & constanter exculca vberimos fructus pro-*

promittit animorum: tanta ubique cernitur ad Christi fidem propensio. Equidem per omne Regni tempus antiquiorem religionem, quam regnum habebō: tum demum illarum me gentium Regem existimaturus, cum eas cælesti Regi parere cognouero. Quocirca nihil mihi spero etiam Deo à vobis gratius accidere potest, quam ut mecum totis viribus in eandem incumbatis curam Orientis Christo communi Domino adiungendi. Si cum vestris dissimilibus agerem, hortarer vos, ne obstantis naturæ difficultates, exæstuantis oceanus minas, infiniti penitineris ærumnas, barbararumque gentium congressum formidaretis: ne quo aliorum cupiditas alacris aduolat, vestra pietas cunctaretur ire. Verum quid ego vestram virtutem accendere verbis coner, cum sat nouerim vos Christo, & Euangelio militantes, diuinam gloriam, salutemque hominum ex periculis accersere? nec quidquam optabilius ducere in vita, quàm pro Deo honesta morte defungi? Nihil profecto natura ita clausit, quo non valeat vera virtus perumpere. Deo bene iuuante, non Indiam solum Euangelio aperietis, sed vltima quoque Orientis. Ibi vos aut vita meritum conspicua, aut gloriosus vitæ exitus manet. Proinde dum classis se instruit, vernum tempus expectans, vos quoque ad iter necessaria comparate. Nobis curæ erit præstare, ut neque in Lusitania, neque in India quicquam requiratis. *Hæc Rex prudentissimus apud Turselin. in vit. S. Xauer. lib. I. cap. 10.*

*Cuius cura
totius O-
rientis con-
uersionem
committit.*

AB EODEM: *Qui tanti Societatis homines fecit, ut per inuitos licet, & sæpe reclamantes Apostolos nominaret. Quod nomen adeo socijs, & Societati gloriosum ad nostra vsque tempora in Lusitania perseverat, diuinoque fauente Numine perseverabit in futura. Ita in Imag. 1. sæc. Soc. lib. 5. cap. 12. fol. 667. Et paulo ante cap. scilicet 9. fol. 657. eiusdem libri hæc de illo habentur. Illi India inuectam in suos fines Societatem: Illi Xauerium legatum primò Apostolicum, tum deinceps Apostolum ipsius India debet Societas: Illi structa & hic, & in Oriente gymnasia: Illi edificata Tempia: Illi commissam etiam*

*Et Socios
Apostolo-
rum nomi-
ne conde-
corat.*

*Quanta il-
li debeat
Societas?*

Regiam

Regiam iuuentutis institutionem : illi confirmata & constabilita decendi, dicendique privilegia.

Tum in
Lusitania,
tum in
India.

AB EODEM : Qui nec verbis facile explicari potest quanto in amore hanc nouam familiam Rex Ioannes habuerit, sub illius enim auxilijs, & tutela adoleuit, & breui collectis viribus ad heroica per orbem facta extendit cum Sole manus. Conimbrica numerosum Collegium, ubi ducenti, & eo plures Socij alerentur, Regia munificentia edificauit : illisque minores Academiae Conimbricensis Scholas, Philosophiæ videlicet, ac triplicis linguæ regendas tradidit. Olyssipone insignem D. Rochi domum professam, Goæ in Principis Orientis vrbe S. Pauli Collegium, aliud Bayæ in Brasilia. Quæ tria Collegia trium Societatis Prouinciarum tam diffitis in Regionibus sunt capita, & reliquorum maxima; longumque foret innumera non tam Regis, quàm Parentis amantissimi in Societatem vniuersam collata beneficia recensere. Ita in Anacephaleose Regum Lusitan. per P. Ant. Vasconcellos. Anacephal. 12. fol. 287.

De illa Sebastiani
Regis estimatio.

12. A SEBASTIANO I. Qui breue fuit suæ gentis solatium, longa spes, æternus dolor, & Societatis amantissimus adeo, vt plane fateretur, se suorum Religiosorum operâ, & doctrina plurimum vti. Sic in Bull. Pij V. incipit Æquum ann. 1575. Item idem Rex piensissimus videns Socios, qui ex Italia ad salutem Indorum procurandam venerant dixisse fertur: Quam gratiam Proposito Generali referam, qui tam insignia nobis ad rem Indicam subsidia submittit. Sic refertur apud Trigausium de Christiana expeditione ad Lettorem fol. 1. col. 2.

Et libertas in
fundandis
Collegijs.

AB EODEM : Qui putrescentes populi consuetudines Euangelico Sale vt condiret, religiosorum hominum familias, & diuini verbi præcones mirifice coluit, & amplificauit. Quam ob causam duo è Societatis IESV in Insulis Collegia, alterum in Vrbe Funchalensi, alterum in Angrensi excitauit : tria quoque apud Brasilos, quatuor apud Indos : quæ tandem alia intra Imperij sui fines ab alijs erant dedicata, retribus auxit. Enimvero Societatis alumnos, Eborenses imprimis, ubi diutius Sedem fixit, non dilectione tantum, sed amore prosequeretur, cuius familiæ nuperrimum Institutum sui maximè stomachi

stomachi esse; adstantibus saepe aulicis predicabat: aiebatque, impudentiae mancipia videri eos, qui optimum istud genus hominum, confutis mendacijs cauillarent, & caninis dentibus admorderent. Ita apud P. Ant. Vasconcellos in sua Anacephal. Regum Lusit. Anacephal. 20. fol. 314.

Societatis cauillatores, impudentiae mancipia nuncupabat.

13. AB HENRICO I. Rege Cardinali, qui Societatis nostrae defensor egregius. Cum enim Religiosus quidam vir Alfonso à Fonte multas Baetica oras contra noui Ordinis homines declamando peruagatus, Undique transgressus in Lusitaniam contra Societatem, & Ludouicum Granatensem notissimum virtute, ac sapientiae virum, Henrico tunc Cardinali Quaestori, & Concilio Sacrae Inquisitionis libellos turpissimos obtulit, ac protinus in Castellam suffugit: vbi alios eiusdem notae libellos sacro Magistratui à se oblatos dicebat. Cardinalis Rex, Inquisitorque calumnia cognita, rei que indignitate commotus, vltro Emanuelelem Autunium è suis vnum Secretarijs cum litteris, mandatisque ad Philippum Regem, Apostolicum Nuncium, & Quaestorem Hispaniae misit rogans, vt iuberent causam cognosci, iusteque decerni. Ascitur calumniator, cumque summa modestia ac poenitentiae significatione ad palinodiam se paratum offerret, iussus est in custodiam haberi Hispali in Ordinis sui Cœnobio, & aliae additae poenae. Quamquam exemplum Henricus magis vulgare optasset, vti fuerat calumnia notior. Sic ille pro Societatis honore restaurando militabat. Ita refertur Par. 4. Hist. Societ. lib. 4. num.

Defenditur ab Henrico.

139.

AB EODEM: Qui cum primas sedes in Lusitanico Regno ponere inciperet Societas IESV, quorum homines audierat Optimus Praesul, ex propria Instituti sui ratione ad iuuandos proximos esse formatos; nihil moratus accersitos ad se spargit illico per oppida sua ditioris, & erga proximos commendat officia. Qua in re ita fructuose desudarunt luce doctrinae, & exemplo vita, vt intra paucos

Qui Socios ad proximorum salutem per sua diocesana oppida spargit.

mensis alia rerum iam apparuerit facies, morumque deprauatorum expulsis tenebris noua lux exoriri caeperit Translaganis. Quâ re permotus Henricus, vtriusque Institutum Societatis altius perpendens, ac modum procedendi, tum domi erga Deum, tum foris erga

Ri proximos

Et Collegium antea Clericis destinatum, tradit.

proximos, ratum habens, cogitata sua (quae nuper quasi augurans Eborae perfecerat, erecto Collegio ad alendos clericos, qui postquam moribus ac litteris profecissent, diocesim iuuare possent) huc tendere Numine impellente statuit, hosque quasi fatis signatos Clericos plane agnoscens, ijs ablutum Collegium tradidit, exiguis quidem adhuc numero, sed ministerio, quod agitabant, viuendam virtutem praefertibus. Ita apud P. Ant. Vasconcellos in Anacephaleose Regum Lusit. Anacephaleos. 21. fol. 330.

Duplicemque aliam domum.

AB EODEM: Qui Collegium Alumnorum Purificat. Virginis instituit, & Societati etiam submitit: Praeterea Domum struxit amplam excipiendis, curandisque pauperibus Scholasticis, Christiane pietatis insigne opus, plenamque administrationem eidem Societati commisit. Nec omittenda hic similia beneficentiae monumenta in tam praeflato Principe. Nullum enim de Societate IESV bene merendi finem facienti placuit non multo ante obitum tempore Collegia fere omnia amplissimis augere beneficijs, ac donis. Nam Collegij D. Antonij Olyssipponensis fundatorem se praestitit. Sed & Bracharensi Collegio Monasterium Rorisum, annuente Summo Pontifice dono dedit. Sic Ibidem fol. 331. & 332.

Et pluribus amplificatis Collegijs, Olyssipponense fundat.

Et Eborensi sibi in domicilio eligit.

AB EODEM: Qui, vt fuit Regno habilis Sebastianus, Regnum illi felici pace gaudens, opulentumque Solemni ritu tradidit: Et cum iterum Henricus euectus à Clero in Sedem Eborensis Ecclesiae, Collegium Societatis nostrae elegit in domicilium, ac parua cella contentus, cum Religiosis hominibus colloqui, ac familiariter agere in delitijs habebat. Ita Ibidem fol. 334.

Societatemque successori- bus supra alios Ordines testamentamento commendat.

AB EODEM: Qui cum Societatem vnice in vita semper adamasset studium erga eam suum testatum posteris voluit post mortem: non modo Eborensi Collegio, & Academia condita, fundatisque Olyssipponensi, & Bracharensi Collegijs, sed etiam hac testamenti commendatione perhonorificâ. Praeterea (inquit) obnixè contendo, atque efflagito, quod mihi tum ab eo in primis praestari cupio, quemcumque mihi tandem successorem iura decreuerint: tum ab ijs omnibus, qui vilo vnquam tempore legitime succedent, vt ceteris semper Religiosorum hominum Ordinibus

nibus præsidio sint, & Hieronymianæ, Franciscanæque, ac Dominicanæ Familijs præsertim faueant. Religionem vero Societatis IESV, eiusque Collegia, atque Academias tueantur, & foueant: quippe in quibus tam multa fiunt, quæ ad honorem Dei redundant: tamque multi instituuntur, & educantur, quorum vbique officia vsui sint futura: quippe tanto cum fructu operam suam collocare possunt in ijs gentibus ad fidem Christi perducendis, quarum ad hoc maxime Regnum spectat, saluti consulere. *Hæc Rex Cardinalis Societatis amantissimus vel in ultimo vitæ spiritu. Ita Par. 4. Hist. Soc. lib. 8. num. 259.*

AB EODEM, *Hiscæ literis peregregijs Pontifici Societatem, eiusque mirabiles in Ecclesia fructus, mirifice commendante: Beatissime Pater; præter alia mandata, quæ Aluaro Castrensi Regis Domini mei legato dedi, hoc illi onus imposui, vt omnia negotia, quæ ad commoda Societatis pertinent, singulari cura, & diligentia procuraret: his enim moribus præditi sunt huius Societatis homines, & ea documenta pietatis, & Religionis dare solent, eamque vtilitatem Christianæ Reipublicæ multis in locis attulerunt, vt maximo Christianorum Principum fauore valde digni iudicandi sint; Eborensis autem Academia maximis quidem meis sumptibus ædificata est, sed quod verum est eorum industria, atque vigilantia eò peruenit, vt ex ea nunc non mediocres fructus Ecclesia tantum Eborensis, sed etiam aliæ huius Regni Ecclesiæ percipiant: est enim literis Græcis, & Latinis, & Philosophiæ, atque Theologiæ studijs, & quod caput est, sanctitatis, & Religionis exemplis instructissima. Hæc tamen omnia Sanctitatis Tuæ ope destituta, iacebunt, neque diu poterunt vim, & dignitatem suam retinere: quapropter Illam suppliciter oro, vt velit plurimum suæ benignitatis huic Societati impertiri, vt ea ratione possit multo vberiores fructus afferre. Sed de his Regis Domini mei Legatum admonui, vt cum Sanctitate Tua, ea quæ mihi videntur fore huic Religioni salutaria li-*

Et Pontifici literis per honorificis.

benter ageret: illam vero quantum possum oro, & obsecro, vt eidem legato fidem adhibeat. Felicissime valeat Sanctitas Tua, quam Deus omnibus ad Ecclesiæ suæ tranquillitatem, & pacem diutissimè conseruet, &c. Olyssipone 4. Kalend. Ianuarij, 1568. *Hæc ad Pontificem Pium IV. Epistola Principis Cardinalis Henrici, dem Lusitani Regis meritissimi: & habetur in Chronico Hist. Societ. Lusitanae Par. 2. lib. 5. cap. 32. fol. 398. num. 4.*

Et Cardinali, alijs literis peregrinis.

AB EODEM, *Alterâ Epistolâ non minus Societatis commendatitia: quam ille ad eminentissimum Cardinalem Romæ existentem, multis retro annis in hunc modum scripserat.* R^{mc}. in Christo, & Illustrissime Domine, Dominationi colendissimæ humillime me commendo. Cum Ludouicus Gonzalez Societatis IESV ad Curiam Romanam proficisceretur, cum sine meis ad Reuerendissimam Dominationem Vestram literis venire nolui; tum vt eum ipsi vehementer commendarem virum nobilem, & virtutis nomine commendatum, mihiq; probatum; tum etiam vt apud ipsam testaretur ex huiusmodi Societatis fratrum sanctis moribus, constanti virtute, & indefessa quadam in ijs omnibus, quæ ad animarum salutem pertinent, diligentia, postquam ea Societas apud nos fundata est, vberes, & insignes fructus consecutos esse: nec modo in hoc Lusitanæ Regno ipsorum pietas viget, sed ad extremam vsque Indiam, imperiumque Sinarum, nouumque Orbem longe lateque se diffudit, & propagauit. Porro ipsorum virtutem cum ipse sæpe alias multis documentis perspectam habeo: tum maximè hoc tempore expertus sum, quia ipsorum familiaritate (propter Collegium, quod in eiusdem Societatis vsu in Ciuitate Eboræ construendum duxi) frequentius vter: quidquid igitur gratiæ, fauoris, benignitatis suæ in istum Ludouicum, atque adeo in vniuersam horum Regnorum fratrum IESV Congregationem R^{ma}. Dominatio vestra contulerit, velim sibi persuadeat id meritis ipsorum futurum, mihiq; id ipsum pro eo singulari studio, animique propen-

propensione, qua eosdem amplector, fore gratissimum; cætera quæ ad eiusdem Societatis bonum, incrementumque spectant (de quibus fusius cum ipso Ludouico egi) idem melius, commodiusque R^{mæ}. Dominationi Vestræ exponet: quamobrem ijs scribendis superfedendum duxi: eamque oro, vt fidem integram eidem adhibere dignetur. R^{mam}. Dominationem Vestram in Domino Deus conseruare dignetur. Olyssipone die 26. Ianuarij, anno 1553. Sic Cardinalis Rex ad Cardinalem. Ibid. l.4. c.12. fol.56. n.4.

* AB EODEM: *Qui dicere consueuerat. Suorum oculorum pupillas tangere, qui tangeret Societatem: Et rursus Infanti Ludouico fratri multoties dixit, pluris eum facere, ac diligere, ob eius amorem, ac deuotionem erga Societatem, quam quod fratris Regis filius foret. Hinc quoties quis ab Henrico Cardinali Rege aliquid impetrare uolebat, speciale aliquod beneficium à se Societati factum manifestabat. Ita Ibid. idioma Lu- sitano refertur. l.5. c.31. f.395. n.5.*

*Quanta
Henrici de
Societate
astimatio.*

A R E G I B V S
P O L O N I Æ.

14. **A**B STEPHANO BATHORIO: *quo tempore in Polonia Regno Catholica Religio, vnaque Societas, ipso Stephano in primis adstante, quanquam non sine aduerso impiorum restatu prouehabatur: suum Rex aduersus Societatem animum satis aliunde notum, datis quoque ad eam literis testatum voluit. quæ sic se habent. Venerabiles, deuoti, nobis dilecti. Significatio præclaræ voluntatis vestræ erga nos, quam partim ex literis vestris, partim ex proluxa Ioannis Zamoisci Secretarij nostri relatione cognouimus, gratulatio item, & preces pro vniuerso successu rerum nostrarum fuere nobis, & sunt gratissimæ. Talibus enim præsidij potius, quæ ex diuini auxiliij fonte promanant,*

*Stephani
Regis de
Societate
honorifica
litera.*

Rr 3

nant,